

Gemeente Leeuwarden

Fries en meertaligheidbeleid

Beschrijving stand van zaken

Opsteller: Jantine Verver
Sector Beleid en Strategie, Sociaal domein
2021

Inhoudsopgave	
1. Inleiding	2
2. Kaders van de evaluatie	2
3. Intern en extern onderzoek	5
3.1 Reflectie advies eerste Werkgroep Frysk	5
3.2 Taalhouding en -bewustzijn ten opzichte van Friese en meertaligheid	6
3.3 Vergroten zichtbaarheid Fries in de interne organisatie en de openbare ruimte	8
4. Conclusies en aanbevelingen meertaligheidbeleid	9
 Bijlagen	
1. Advies Werkgroep Frysk (2019) en beschrijving stand van zaken	10
2. Overig advies Werkgroep Frysk (2019)	16
3. Nieuwe Werkgroep Frysk	19

1. Inleiding

Voor u ligt de beschrijving van de stand van zaken van het Fries en meertaligheidbeleid van de gemeente Leeuwarden. In juni 2018 heeft het College van Burgemeester en Wethouders van gemeente Leeuwarden het Fries taalbeleid vastgesteld. Tijdens de behandeling in de gemeenteraad heeft de raad gevraagd om nader advies en meer onderzoek om het beleid te evalueren en te herzien. Er is een eerste adviesgroep, de Wurkgroep Frysk, ingesteld en er zijn enquêtes uitgezet onder de medewerkers en inwoners van de gemeente. De eerste Wurkgroep Frysk heeft op basis hiervan een advies uitgebracht.

De eerste Wurkgroep Frysk heeft geadviseerd om met ingang van 1 januari 2020 de aanbevelingen in te voeren. Hiervoor zou een beleidsmedewerker meertaligheid worden geworven. Door de tussenkomst van Corona is het werven van een beleidsmedewerker meertaligheid uitgesteld en zijn de werkzaamheden pas opgepakt in het najaar van 2020. Hierover is de gemeenteraad telkens geïnformeerd.

De gemeente heeft er voor gekozen om voor 2021 en verder een beschrijving van de stand van zaken en een uitvoeringsnotitie te maken voor Fries en meertaligheidbeleid. Fries en meertaligheidbeleid is gestoeld op een aantal wettelijke kaders, te weten:

Gemeentelijke herindeling

De gemeente Leeuwarden is per 1 januari 2018 samengevoegd met de gemeente Leeuwarderadeel en een gedeelte van de gemeente Littenseradiel. Daarmee is gemeente Leeuwarden 35 dorpen rijker geworden. Na een herindeling van gemeenten moet het beleid volgens de herindelingswet op verschillende beleidsterreinen geharmoniseerd worden. Dat geldt ook voor het Fries Taalbeleid. Dit staat opgenomen in het Europees handvest voor regionale- en minderheidstalen (Artikel 7.1.b.). Hieraan heeft de gemeente voldaan met de ontwikkeling van het taalbeleid *Frysk, Dúdlik in byld* (2018).

Wet gebruik Friese taal

De Wet Gebruik Friese Taal (1 januari 2014) schrijft voor dat de Friese gemeenten taalbeleid en een taalverordening vaststellen. Deze wet is op 1 januari 2014 van kracht geworden. In de wet is de officiële status van het Fries als tweede rijkstaal vastgelegd. Hierin staat dat de inwoners van Fryslân hun eigen taal in het officiële verkeer met overheden en in het rechtsverkeer in onze provincie kunnen hanteren. De gemeente heeft binnen deze wet veel beleidsruimte om het gebruik van de Friese taal te beschermen en te bevorderen. De gemeente is autonoom in de mate waarop zij dit wil doen. Het enige dat hier geldt, is dat de positie van de Friese taal niet mag verslechteren.

2. Kaders en methode

Een aantal documenten zijn van belang, te weten:

- Frysk. Dúdlik in byld! Taalnota Frysk (2018);
- Interne enquête medewerkers gemeente Leeuwarden (2019);
- Extern onderzoek inwoners gemeente Leeuwarden (Partoer, 2019);
- Advies Wurkgroep Frysk (2020);
- Reactie college van Burgemeester en Wethouders op advies Wurkgroep Frysk (2020).

Hieronder volgt een toelichting op bovenstaande documenten.

Taalnota Frysk

De taalnota *Frysk. Dúdlik in byld!* (2018) is vastgesteld door het college op 12 juni 2018. De uitgangspunten die ten grondslag liggen aan het beleid:

- Het Fries is als tweede rijkstaal gelijkwaardig aan het Nederlands.
- Het Fries en het Stadsfries zijn cultuurbezit en hebben emotionele waarde. Dat laten we zien in de samenleving.
- Burgers hebben de vrijheid om in het schriftelijke- en mondelinge verkeer met de gemeente hun taal naar keuze te gebruiken.
- In de communicatie dient de gemeente zoveel mogelijk aan te sluiten bij het taalgebruik van haar inwoners.

De nota geeft antwoord op de volgende vraag:

“Op welke wijze kan de gemeente Leeuwarden als meertalige gemeente de Friese taal en cultuur stimuleren en bevorderen en daarmee voldoen aan de Wet Gebruik Friese Taal en de afspraken met Rijk en provincie?”

De gemeente Leeuwarden heeft in de provincie een bijzondere positie. We zijn een stadsgemeente en een plattelandsgemeente. Dit betekent onder meer, dat wij er de afgelopen jaren meer inwoners bij hebben gekregen die het Fries als moedertaal hebben. Onze gemeente is veelzijdig en biedt voor elk wat wils. Enerzijds de stad waar het bruist van de culturele evenementen en grootse projecten in de openbare ruimte, anderzijds het mooie platteland waar we rust, recreatie en ruimte kunnen vinden.

Na de herindeling met Leeuwarderadeel en een deel van Littenseradiel hebben we er opnieuw inwoners bij gekregen die het Fries als moedertaal hebben en die gewend zijn dat hun gemeente meer in het Fries communiceert dan de gemeente Leeuwarden gewend was te doen. De gemeente Leeuwarden houdt hier rekening mee in het nieuw geformuleerde beleid.

De gemeente geeft daarom verenigingen en inwoners de ruimte om met initiatieven en projecten te komen voor het behoud van de Friese taal. Om dergelijke initiatieven te laten slagen, moeten deze van onderop komen.

De interne enquête

De interne enquête was gericht op de taalhouding van de medewerkers van gemeente Leeuwarden. De enquête is opgedeeld in de volgende onderdelen: de taalachtergrond, Fries in het dagelijks werk, de taalhouding, de wens om te leren en de gemeente en taal.

Alle medewerkers (in 2019 waren dit er 1.320) hebben een digitale enquête toegestuurd gekregen. 743 mensen hebben de enquête ingevuld, waarvan 187 in het Fries. Dit maakt het onderzoek representatief.

Extern onderzoek

De onderzoeksvraag voor dit onderzoek was: ‘Wat zijn de voorkeuren van inwoners als het gaat om de manier van communiceren?’. Door een duidelijk beeld te krijgen van de behoeften van inwoners, kan de gemeente Leeuwarden in haar manier van communiceren beter aansluiten bij wat inwoners graag willen. Hierdoor spelen wij als gemeente in op behoeften van inwoners en kunnen inwoners de ondersteuning krijgen op de manier zoals zij willen.

Het onderzoek is uitgezet onder 4.000 inwoners van de gemeente. In de enquête is gevraagd naar de postcode (zes karakters). Hierdoor kan onderscheid worden gemaakt tussen de verschillende gebieden in de gemeente Leeuwarden. Aan het onderzoek hebben 493 inwoners meegedaan. Dit maakt het onderzoek representatief.

Advies eerste Werkgroep Frysk en reactie College van Burgemeester en Wethouders

De Werkgroep Frysk bestaat in 2019 uit de volgende partijen: Europeesk Buro foar Lytse Talen (EBLT), de Ried fan de Fryske beweging, provincie Fryslân, de Afûk, voormalig lector Fries en meertaligheid, een inwoner van oud-Littenseradiel en een ambtenaar van de gemeente Leeuwarden.

De Werkgroep heeft een aantal kaders/uitgangspunten meegekregen van het College voor het opstellen van het advies ten aanzien van het gemeentelijk Fries taalbeleid:

- de meningen/behoeften van onze inwoners zijn leidend, niet de individuele visie van bepaalde partijen;
- baseer het advies op de uitkomsten van het interne en externe onderzoek; het uitgangspunt is het taalgebruik van onze inwoners;
- houd rekening met rolverantwoordelijkheid, laat de verantwoordelijkheid daar waar die hoort (onderwijs);
- betrek het Friese taalbeleid van de voormalige gemeente Littenseradiel bij het formuleren van taalbeleid voor de gemeente Leeuwarden;

- neem kleine stapjes in de ontwikkeling naar meer Fries in de gemeente Leeuwarden;
- probeer het Fries onderdeel te laten zijn van een breder perspectief “meertaligheid”.

De aanbevelingen van de eerste Werkgroep Frysk zijn behandeld in het college. De aanbevelingen zijn opgedeeld in 3 onderdelendelen:

1. Aanbevelingen die worden opgepakt;
2. Aanbevelingen die op termijn worden opgepakt mits passend binnen het dan geldende Collegeprogramma en financiën;
3. Aanbevelingen die niet worden opgepakt.

Op basis van het Collegeprogramma ‘Kracht van samen 2018-2022’ geeft de gemeente prioriteit aan de aanbevelingen die gericht zijn op **het vergroten van de zichtbaarheid van het Fries in de interne organisatie en de openbare ruimte**. Daarnaast zet de gemeente in op de aanbevelingen die gericht zijn op de **houding en het vergroten van taalbewustzijn van de medewerkers**. In de bijlage zit een overzicht van de aanbevelingen (onderdeel 1) en de beschrijving van de stand van zaken. De andere aanbevelingen (onderdeel 2 en 3) zijn ter informatie bijgevoegd in de bijlage.

Methode

Eerst wordt een reflectie gegeven op het advies van de Werkgroep Frysk. De reflectie is gevoed door de evaluatie van het interne en externe onderzoek. Deze kunt u na de reflectie op het advies lezen. In het bestaande beleid staan een aantal uitgangspunten geformuleerd (zie kopje Taalnota Frysk). Deze uitgangspunten blijven gehandhaafd in de uitvoeringsnotitie die wordt opgesteld op basis van de voorliggende beschrijving van de stand van zaken.

Het interne en externe onderzoek worden op een aantal onderwerpen met elkaar vergeleken. Deze onderwerpen zijn afkomstig uit het advies van de eerste Werkgroep Frysk en de reactie van het College van Burgemeester en Wethouders op dit advies.

De onderwerpen waarop de onderzoeken met elkaar worden vergeleken zijn de volgende:

- Taalhouding en -bewustzijn ten opzichte van Friese taal/meertaligheid
- Vergroten zichtbaarheid Fries in de interne organisatie en de openbare ruimte

Overkoepelde thema’s hier in zijn Fries als taal en de Friese cultuur.

Er is een nieuwe Werkgroep Frysk geïnstalleerd. De Werkgroep Frysk voorziet de beschrijving van de stand van zaken en de uitvoeringsnotitie van een schriftelijk advies. De samenstelling en de opdracht van de Werkgroep Frysk kunt u teruglezen in de bijlage.

3. Intern en extern onderzoek

In dit hoofdstuk wordt eerst gereflecteerd op het advies van de eerste Werkgroep Frysk. De reflectie dient als input voor de uitvoeringsnotitie. Na de reflectie is de vergelijking te lezen van het interne en externe onderzoek. De onderwerpen waarop is vergeleken zijn afkomstig uit het advies van de Werkgroep Frysk en de reactie van het College op basis van het Collegeprogramma. De vergelijking van onderzoeken hebben ook gediend als input voor de reflectie van het advies van de Werkgroep Frysk.

De onderwerpen waarop het onderzoek met elkaar wordt vergeleken zijn:

- Taalhouding en -bewustzijn ten opzichte van Friese taal/meertaligheid
- Vergroten zichtbaarheid Fries interne organisatie en openbare ruimte

3.1 Reflectie advies Werkgroep Frysk

De Werkgroep Frysk heeft in 2019 advies uitgebracht aan de gemeente Leeuwarden over haar taalbeleid. De randvoorwaarden voor dit advies leest u in hoofdstuk 2. Onder dit kopje wordt gereflecteerd op het advies. Het advies is opgedeeld in drie hoofdstukken: Fries in de gemeentelijke organisatie, zichtbaarheid en de gemeente als aanjager van meertaligheid. Deze hoofdstukken worden hier aangehouden.

In bijlage 1 vindt u de gegeven adviezen met een huidige stand van zaken en de ambities voor de toekomst. Er is alleen een beschrijving van de stand van zaken gegeven op de adviezen die zijn aangenomen door het College van Burgemeester en Wethouders. De andere adviezen zitten bijgevoegd ter informatie.

Fries in de gemeentelijke organisatie

Het is van belang dat gemeente Leeuwarden als meertalige gemeente een goede verankering heeft van meertalig beleid in de hele organisatie. Hier zou de gemeente nog meer in kunnen doen. Uit het interne onderzoek is naar voren gekomen dat er voornamelijk Nederlands wordt gesproken in de organisatie, terwijl de medewerkers (veel) meer talen machtig zijn. Medewerkers zijn bereid om meer te leren over het Fries. Dit moet de gemeente ondersteunen en faciliteren met cursussen en opleidingen. Wat ook naar voren is gekomen, is dat medewerkers vinden dat het Fries niet verplicht zou moeten zijn, behalve als de functie dit van ze vraagt. Deze lijn wil de gemeente Leeuwarden blijven voortzetten. De gemeente wil werken aan een positieve taalhouding bij de medewerkers. De positieve taalhouding zou gecreëerd kunnen worden door een interne werkgroep Fries en meertaligheid in te stellen, een zogeheten 'Taalstiper' (taalondersteuner). Vanuit deze werkgroep wordt gestreefd elke afdeling te voorzien van een 'Taalstiper': iemand die affiniteit heeft met taal en meertaligheid, waaronder het Fries. Daarnaast moet de bekendheid over de mogelijkheden van vertalen van en naar het Fries vergroot worden in de organisatie. Een idee is om naast mogelijkheden bij de afdeling communicatie (o.a. het inhuren van een vertaalbureau), op elke afdeling een vertaler aan te wijzen. Dit heeft de gemeente nu niet. Er kan ook een beroep worden gedaan op de creatieve ideeën van medewerkers om het Fries en de meertaligheid in de gemeentelijke organisatie te vergroten. De intentie is om dit onderdeel te maken van de werkgroep Fries en meertaligheid.

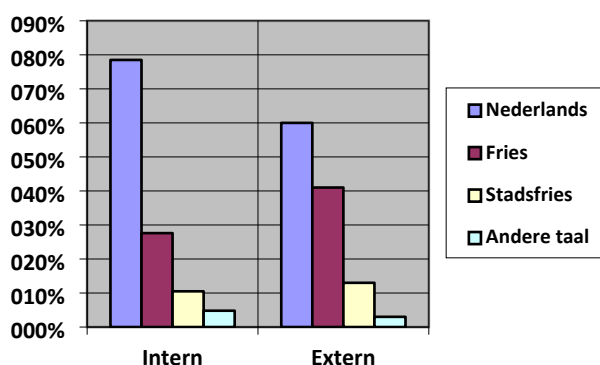
Zichtbaarheid

Momenteel communiceert de gemeente nauwelijks in het Fries en vooral in het Nederlands. Het is belangrijk dat de gemeente haar communicatie toespitst op de doelgroep. Zo wordt er meer Fries gesproken onder de inwoners van de dorpen, dan onder de inwoners van de stad. Dit taalgegeven kan de gemeente toepassen in haar communicatie naar buiten toe. De gemeente heeft een belangrijke ambassadeursfunctie bij Fries en meertaligheid als hoofdstad van Friesland. Ze heeft een unieke positie; Leeuwarden is een stads- en plattelandsgemeente tegelijkertijd. In samenwerking met de afdeling communicatie wordt er per keer gekeken naar de doelgroep, waarbij er wordt gestreefd naar het uitgangspunt Fries en meertaligheid. Er wordt nu al gecommuniceerd in het Fries als de gemeente een brief ontvangt in het Fries. Dit is ook onderdeel van de taalwet. De gemeente kan Fries en meertaligheid toepassen op de volgende categorieën: de identiteit van de dorpen, de zichtbaarheid van Fries in het gemeentehuis (en gemeentelijke panden, auto's, etc.) en publieke dienstverlening. Hiermee vergroot de gemeente haar zichtbaarheid als het gaat om Fries en meertaligheid.

Gemeente als aanjager van meertaligheid

Het is belangrijk dat de Friese taal en cultuur wordt doorgegeven aan de volgende generaties. Als dit niet gebeurt, zou het kunnen zijn dat de Friese taal en cultuur (deels) verloren gaat. Dit zou zonde zijn. Tegelijkertijd gaat het niet alleen om het behoud van de Friese taal en cultuur, maar om het samengaan van Friese taal en cultuur in lijn met meerdere talen en culturen: meertaligheid. Het Fries blijft een bijzondere positie hebben, als tweede officiële Rijkstaal van Nederland. De gemeente vindt dat ze hier een voorbeeldfunctie in heeft en treedt op als meertalige aanjager waar mogelijk. Hierbij valt te denken aan het aanjagen van culturele projecten, acties in de openbare ruimte met taal, gesprekspartner voor gemeentelijk gesubsidieerde instellingen, et cetera. De gemeente zal waar mogelijk nadrukkelijk letten op haar rol in deze aanjaagfunctie. De stappen die hiervoor gezet gaan zijn opgenomen in de uitvoeringsnotitie.

3.2 Taalhouding en -bewustzijn ten opzichte van Friese taal/meertaligheid

Figuur 1. Moedertaal van medewerkers van gemeente Leeuwarden (Gemeente Leeuwarden, 2019)

Bovenstaande figuur geeft een overzicht van de taal waarin medewerkers (intern) en inwoners (extern) van gemeente Leeuwarden zijn opgevoed. Het valt op dat de medewerkers van de gemeente vooral in het Nederlands zijn opgevoed. Het verschil tussen opgevoed zijn in het Nederlands en het Fries is kleiner tussen de inwoners van de gemeente. Uit beide onderzoek komt niet naar voren waarom dit verschil er is. Dit gegeven is een aanleiding om Fries en meertaligheid een natuurlijke plek te geven binnen de gemeentelijke organisatie. Het resultaat zou zijn dat de passieve kennis van het Fries vergroot wordt onder de Nederlandstalige binnen de organisatie.

Intern

	Groep Nederlands	Groep Frysk
Fries verstaan	88,5% (uitstekend, goed, redelijk) 8,8% (een beetje) 2,7% (niet)	100%
Fries spreken	42% (uitstekend, goed, redelijk) 19,7% (een beetje) 38,3% (niet)	90,8% (poerbêst, goed, wol aardich) 9,2% (in bytsje, net)
Fries lezen	55,2% (uitstekend, goed, redelijk) 22,2% (een beetje) 22,6% (niet)	98,3% (poerbêst, goed, wol aardich) 1,7% (in bytsje)
Fries schrijven	70,8% (niet) 17% (een beetje) 8,7% (redelijk) 3,5% (goed, uitstekend)	75,3% (poerbêst, goed wol aardich) 15,6% (in bytsje) 9,1% (net)

Figuur 2. Overzicht taalbeheersing Fries medewerkers gemeente Leeuwarden (Gemeente Leeuwarden, 2019)

NB: “Groep Nederlands” betekent: Nederlandse versie van de enquête is ingevuld (N = 556),
“Groep Frysk” betekent: Fryske versie van de enquête is ingevuld (N= 187).

Bovenstaand overzicht geeft weer welke aspecten van het Fries (verstaan, spreken, lezen en schrijven) de medewerkers van de gemeente beheersen. Er zijn veel medewerkers van de gemeente Leeuwarden die het Fries goed verstaan en zelfs spreken. Slechts een klein deel verstaat helemaal geen Fries. Vrijwel alle medewerkers horen Fries op de werkvloer, zowel Fries als Nederlands wordt actief mondeling gebruikt. Het overgrote deel van de medewerkers (62,9%) voelt zich vrij om mondeling de taal te gebruiken die zij willen. Wat opvalt is dat 70,8% zich vrij voelt om het Fries te gebruiken. Een klein deel voelt zich niet vrij (9,2%). Wat opvalt is dat Fries alleen lijkt te worden gesproken in informele gesprekken en niet in professionele communicatie. Er zijn geen gegevens bekend over het Stadsfries of andere talen.

De meeste medewerkers van de gemeente beginnen een gesprek in het Nederlands. Als iemand wel een gesprek in het Fries start, schakelt meer dan de helft van de medewerkers over naar het Nederlands als iemand niet Fries terug spreekt. Mocht het bekend zijn voor degene die in het Fries een gesprek begint dat de ander Fries verstaat, zal het gesprek door 27,5% voortgezet worden in het Fries, ook al spreekt de ander het niet. Andersom gebeurt het ook, dat het gesprek in het Nederlands begint, maar verder gaat in het Fries. Van de mensen die geen Fries spreken, maar wel verstaan, stimuleert 21% hun gesprekspartner om door te gaan in het Fries. Van de mensen die wel Fries spreken stimuleert 69,2% hun gesprekspartner om door te gaan in het Fries. Wat opvalt is dat de mensen die geen Fries spreken (33,8%), het minder leuk vinden als hun collega in het Fries blijft spreken als mensen die wel Fries (84,9%) spreken. De meeste medewerkers volgen de taal van hun gesprekspartner. Deze is overwegend Nederlands.

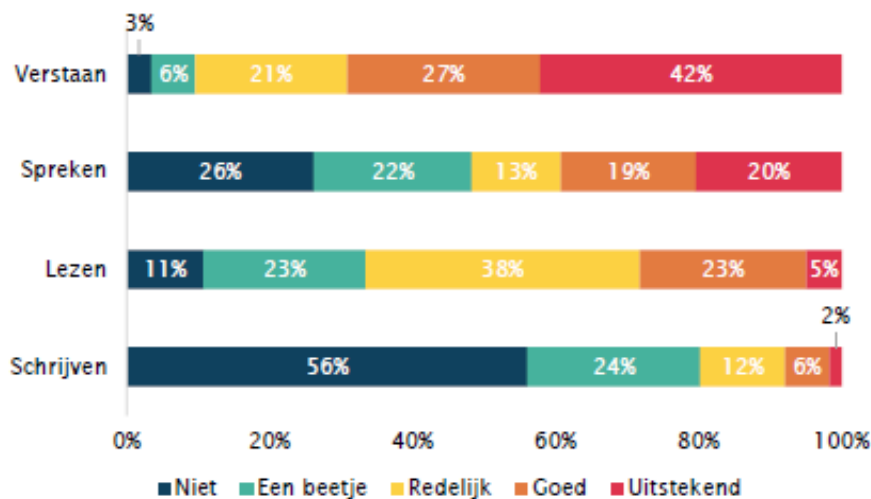
Schriftelijk communiceren de medewerkers vooral in het Nederlands. Het Fries wordt overwegend toegepast wanneer er een Friestalige brief of e-mail wordt ontvangen. Veel medewerkers hebben aangegeven de taal te willen leren, zowel verstaan, spreken, lezen en schrijven en daarnaast zijn er ook velen die zich willen inzetten voor het helpen van collega's. Opvallend is dat er zowel uitgesproken voorstanders als tegenstanders zijn van meer (Friese) taal in de gemeentelijke organisatie.

Extern

Op één inwoner na, verstaat iedereen Nederlands. Engels is daarna de taal die door de meeste inwoners wordt verstaan (95%). Bijna alle inwoners (92%) verstaan het Fries.

De meeste inwoners spreken Nederlands (99%). De taal die daarop volgt is Engels (87%). Fries wordt door een groot deel van de inwoners (63%) wel gesproken. Zes inwoners geven aan Stadsfries/Leewardders te spreken.

De meeste inwoners kunnen zich het beste in het Nederlands uiten (67%). Iets meer dan een kwart kan zich het beste in het Fries uiten (28%). Drie inwoners geven aan dat ze zich zowel in het Nederlands als in het Fries goed kunnen uiten en daarnaast zijn er ook drie inwoners die zich het beste in het Stadsfries/Leewardders kunnen uiten.

Figuur 3. Overzicht taalbeheersing Fries inwoners gemeente Leeuwarden totaal (Partoer, 2019)

Bovenstaande tabel geeft weer welke aspecten van het Fries (verstaan, spreken, lezen, schrijven) de inwoners van gemeente Leeuwarden beheersen. In het onderzoek is een splitsing gemaakt tussen de stad Leeuwarden en de omliggende dorpen. Deze splitsing is in deze evaluatie overgenomen, maar niet in bovenstaande tabel verwerkt.

Stad Leeuwarden

In de stad Leeuwarden verstaat 69% de Friese taal goed tot uitstekend. Slechts een klein deel (3%) verstaat helemaal geen Fries. Het zelf actief gebruiken van de taal (spreken en schrijven) en het lezen in het Fries zijn minder goed ontwikkeld. Zeker het schrijven in het Fries kan iets meer dan de helft van de inwoners (56%) niet. Slechts een klein deel van de inwoners spreekt nagenoeg alleen maar Fries (1%). Een klein deel van de inwoners leest regelmatig Fries: 8% leest elke dag in het Fries. De meeste inwoners lezen nooit in het Fries (29%) of maandelijks (24%). Slechts een klein deel schrijft in het Fries; 9% doet dit een paar keer per week tot dagelijks.

Dorpen

In de dorpen van de gemeente Leeuwarden wordt de Friese taal meer gebruikt dan in de stad. Bijna alle respondenten (91%) geven aan het Fries goed tot uitstekend te verstaan, waarvan 74% het Fries ook goed spreekt. Van de inwoners van de dorpen kan 46% goed tot uitstekend Fries lezen. De meeste inwoners spreken geregeld Fries in het dagelijks leven. Van de inwoners van de dorpen spreekt 19% nagenoeg alleen Fries en 46% spreekt elke dag Fries. Lezen en schrijven komt minder vaak voor. 21% geeft aan elke dag Fries te lezen en 26% leest een paar keer per week in het Fries. Schrijven komt nog iets minder vaak voor: 34% schrijft een paar keer per week tot dagelijks in het Fries.

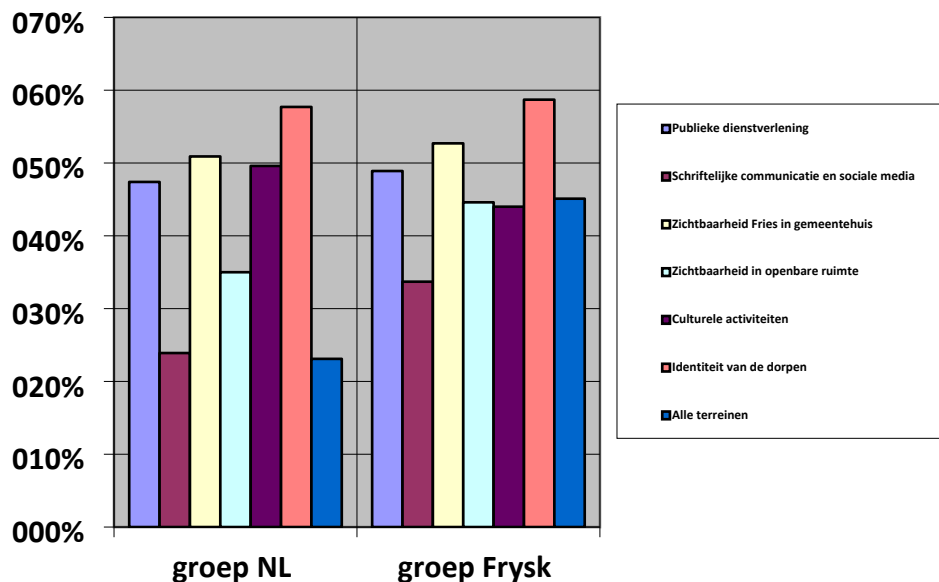
Conclusie

De kennis en toepassing van de Friese taal is zowel aanwezig onder de medewerkers als onder de inwoners van gemeente Leeuwarden. Naast het Fries is het belangrijk dat er ook aandacht is voor de andere talen die in de gemeente worden gesproken. Een groot deel van de medewerkers staat er voor open om meer met het Fries te doen. Er is een duidelijk verschil tussen het gebruik van het Fries in de stad en in de dorpen. In de stad worden meer verschillende talen naast elkaar gesproken en in de dorpen meer Fries.

3.2 Vergroten zichtbaarheid Fries interne organisatie en openbare ruimte

Intern

Slechts 13,2% van alle medewerkers vindt maar dat de gemeente in de organisatie en in beleid moet laten zien dat Leeuwarden een Friestalige gemeente is. De andere 56,2% vindt van niet. Echter, van de “Groep Frysk” vindt meer dan de helft (60%) dit een goed idee en 11,4% van niet. Dat betekent - omgerekend - dat een kwart van alle respondenten vindt dat de gemeente iets van de taal mag laten zien. De terreinen waarop dat zou kunnen zijn de volgende:

Figuur 4. Overzicht vergroten zichtbaarheid Fries door de gemeente Leeuwarden (Gemeente Leeuwarden, 2019)

Extern

Inwoners vinden het ongeveer even belangrijk dat de gemeente Leeuwarden moeite doet voor de Friese taal als dat ze geld investeert in de Friese taal. Van de genomen steekproef vindt 54% het belangrijk tot zeer belangrijk dat de gemeente moeite doet voor de Friese taal en 52% vindt het belangrijk tot zeer belangrijk dat er geld wordt geïnvesteerd in de Friese taal. Een deel van de inwoners vindt het echter heel onbelangrijk: 13% vindt het helemaal niet belangrijk dat er moeite wordt gedaan voor de Friese taal en 15% vindt het heel onbelangrijk dat er geld wordt geïnvesteerd in de Friese taal.

Het merendeel van de inwoners (60%) onderschrijft de visie van de gemeenteraad, dat Fries onderdeel is van het cultuurgood en de identiteit van de regio en behouden en/of gestimuleerd moet worden. Iets minder dan de helft van de inwoners van de gemeente vindt dat de gemeente het gebruik van het Fries in de dorpen en de stad moet stimuleren bij onderwijs, zorg en culturele activiteiten. De meningen onder de inwoners van de gemeente zijn verdeeld. Een groot deel bevalt het beleid zoals het nu is, 20% geeft aan dat er te weinig aandacht is voor het Fries. Een andere 20% geeft ook aan dat Stadsfries een plek moet krijgen als belangrijk onderdeel van de cultuur en identiteit van de stad.

Conclusie

Uit beide onderzoeken komt naar voren dat gemeente Leeuwarden een meertalig beleid moet voeren waarin het Nederlands, Fries en Stadsfries een plek naast elkaar hebben. Uit het onderzoek onder de medewerkers van de gemeente komt naar voren dat zij vinden dat de gemeente meer met het Fries kan doen in de volgende categorieën: de identiteit van de dorpen, de zichtbaarheid van Fries in het gemeentehuis en publieke dienstverlening. De gemeente heeft een regionale functie als hoofdstad van de provincie en het Fries is vooral belangrijk voor de dorpen rondom de stad. In communicatie naar buiten toe is het belangrijk dat er maatwerk wordt geleverd voor de doelgroep. Dit zijn mooie aanknopingspunten voor de uitvoeringsnotitie Fries en meertaligheidbeleid.

4. Conclusies en aanbevelingen verdieping meertaligheidbeleid

Gemeente Leeuwarden heeft de ambitie een verdiepingsslag te maken in haar uitvoeringsnotitie Fries en meertaligheidbeleid. In de notitie zal voldoende aandacht zijn voor Fries en meertaligheid, waarbij het Nederlands, het Fries, het Stadsfries en eventueel andere talen naast elkaar bestaan. Het advies van de eerste en de nieuwe Werkgroep Frysk en de uitkomsten van het interne en het externe onderzoek zullen hierin verankerd worden. Zo zal er onder andere intern worden gewerkt aan een positieve taalhouding van de medewerkers van de gemeente Leeuwarden en wordt er extern ingezet op het vergroten van zichtbaarheid van meertaligheid in de openbare ruimte. Dit kan op verschillende manieren. De daadwerkelijk invulling, de acties en de ambities zullen worden opgenomen in de uitvoeringsnotitie. De tweedeling die is gemaakt in de analyse van het interne en externe onderzoek zijn hierin leidend:

- Taalhouding en -bewustzijn ten opzichte van Friese taal/meertaligheid.
- Vergroten zichtbaarheid Fries interne organisatie en openbare ruimte.

De uitgangspunten voor de uitvoeringsnotitie blijven gelijk aan het bestaande beleid:

- Het Fries is als tweede rijkstaal gelijkwaardig aan het Nederlands.
- Het Fries en het Stadsfries zijn cultuurbezit en hebben emotionele waarde. Dat laten we zien in de samenleving.
- Burgers hebben de vrijheid om in het schriftelijke- en mondelinge verkeer met de gemeente hun taal naar keuze te gebruiken.
- In de communicatie dient de gemeente zoveel mogelijk aan te sluiten bij het taalgebruik van haar inwoners.

Bijlage 1. Stand van zaken advies Werkgroep Frysk

Op elk punt van het gegeven advies worden achtereenvolgens de stand van zaken en de ambities van de gemeente Leeuwarden beschreven. Onderstaand overzicht betreft in eerste instantie alleen het advies wat is aangenomen door het college. Daarna staan nog de andere adviezen die niet zijn aangenomen door het college.

Algemeen

1. Instellen permanente werkgroep die het College van B&W en de raad adviseert over: 1. het gemeentelijk taalbeleid in relatie tot dat van de Provincie en andere gemeenten in Friesland. 2. Het interne Fries taalbeleid van de gemeente Leeuwarden.

Stand van zaken

De nieuwe Werkgroep Frysk is inmiddels geformeerd en heeft zitting tot de zomer van 2021. De samenstelling en de opdracht van de Werkgroep Frysk terug te lezen in bijlage 3. De Werkgroep is nu nog niet permanent.

Ambities

Het is aan het College en de Raad om te bepalen of de Werkgroep Frysk permanent wordt ingesteld.

Personeelsbeleid

2. Inzet op taalbewustzijn van medewerkers, breng de dialoog op gang over de taal in de organisatie, richten op de eigen taalhouding en het effect op de kwaliteit van dienstverlening en de identiteit van medewerkers en burgers. Laat de medewerkers zelf met ideeën komen om taal een plek te geven in de organisatie.
 - Medewerkers die hebben aangegeven een rol te willen spelen in het onder de aandacht brengen van het Fries, worden aangewezen als 'Taalstiper'. Zij kunnen een rol spelen in de inzet op taalbewustzijn van medewerkers.
 - Benoem op elke afdeling een collegiale "Taalstiper" die de anderen steunt bij het schriftelijk en mondelinge taalgebruik en op een positieve manier aandacht vraagt voor meertaligheid op de werkvloer.

Stand van zaken

Dit heeft de gemeente nog niet opgepakt.

Ambities

Dit wordt een onderdeel van de uitvoeringsnotitie.

3. Maak taalhulpmiddelen beschikbaar en zichtbaar

Stand van zaken

Dit heeft de gemeente nog niet opgepakt.

Ambities

Dit wordt onderdeel van de uitvoeringsnotitie.

4. Gebruik het Fries bij personeelsadvertenties, dubbeltalig is niet nodig, maar maak door een citaat of slogan het Fries zichtbaar en bespreekbaar als een pre of wens voor de functie.

Stand van zaken

Daar waar het van belang is voor de functie wordt het Fries beheersen als pre benoemt. In de vacaturetekst kan een Friese quote worden opgenomen. Er zijn geen precieze aantallen bekend. Er is nog nooit een vacaturetekst volledig in het Fries gepubliceerd.

Ambities

De gemeente zet dit voort.

5. Stimuleer het meedoen aan cursussen Frysk vanuit het opleidingsbudget, met gratificaties voor het halen van certificaten en diploma's.

Stand van zaken

In de afgelopen 4 jaar hebben in totaal 25 personen de training Frysk prate gevolgd. Er kunnen nu 14 personen Frysk skriuwe en 4 niet Friezen spreken nu Frysk. Bij het volgen van een cursus krijgt de medewerker geen gratificatie.

Ambities

De gemeente gaat elke nieuwe medewerker de mogelijkheid bieden om een cursus Fries te volgen. Er zal in de uitvoeringsnotitie een plan van aanpak worden gemaakt om het volgen van een cursus Fries voor niet-nieuwe medewerkers te stimuleren. De mogelijkheid om een cursus te doen krijgt ook een prominente plek op de opleidingspagina van de gemeente en wordt meegenomen in het opleidingsplan van de gemeente.

6. Maak de taalhouding en beheersing van het Fries een vast onderwerp in functioneringsgesprekken

Stand van zaken

Vanuit PO&O stimuleert de gemeente dit niet specifiek. Er is beleid op de gesprekscyclus en de taalhouding maakt hier geen onderdeel van uit.

Ambities

Als onderdeel van de uitvoeringsnotitie wordt onderzocht of het wenselijk is dat taalhouding en beheersing van het Fries onderwerp van gesprek worden tijdens functioneringsgesprekken met medewerkers waarbij het voor de functie van belang is dat hij/zij het Fries passief dan wel actief gebruikt, zoals bij de Frontoffice. Voor wat betreft de medewerkers die dagelijks contact hebben met bewoners geldt dat zij het Fries tenminste passief beheersen. Het Fries moet geen verplichting worden.

7. Zoek goede combinaties tussen beleidsmedewerkers en medewerkers van communicatie/personeelszaken/enz. om de taakstelling voor het Fries uit te voeren. Leg de verantwoordelijkheid niet bij één taalambtenaar, maar op alle afdelingen.

Stand van zaken

Dit gebeurt deels. Er is geregeld overleg tussen het sociaal domein, communicatie, PO&O. Dit overleg is alleen niet structureel.

Ambities

Voor in de toekomst is de implementatie van een werkgroep Fries en meertaligheid gewenst, waarin de "Taalstiper" een plek krijgt. Zo kan dit advies goed worden geborgd door de hele organisatie.

8. Maak slimme combinaties met verschillende bestaande budgetten zoals opleidingsbudgetten, communicatie en culturele budgetten voor de uitvoering van taalbeleid.

Stand van zaken

Dergelijke combinaties worden al gemaakt. Zie voor voorbeelden punt 14.

Ambities

De gemeente zet dit voort.

Communicatie

9. Laat het bestuur en het management een voorbeeld zijn voor de hele organisatie door, waar mogelijk en passend, het Fries of het Stadsfries te gebruiken in zowel de interne als externe communicatie. De formele verantwoordelijkheid, het commitment en de voorbeeldfunctie van het management zijn van belang om het Fries naast het Nederlands als gelijkwaardige talen van het openbaar bestuur te bevorderen.

Stand van zaken

Zowel bestuur als management beheersen het Fries ten minste passief. Afhankelijk van situatie en personen wordt het Nederlands, Fries, Stadsfries gebruikt.

Ambities

De gemeente blijft dit doen. Het is de ambitie om een meertalige voorbeeldcultuur te creëren waarin iedereen wordt uitgenodigd zich uit te drukken in de eigen taal.

10. Citeer de Friese wethouders en de burgemeester waar passend in het Fries in artikelen en berichten.

Stand van zaken

- Persberichten: 1x tot 2x per jaar. In 2020 was dat o.a. het persbericht van de Rely Jorritsma Prijs, die is in het Nederlands en in het Fries verstuurd;
- Huis aan Huis-artikelen: vrijwel nooit. Afgelopen jaar alleen een raadsbrief met betrekking tot Corona die in zowel het NL als het Fries is gepubliceerd;
- Website: alle Toptaken worden ook in het Fries vertaald, dus alles wat op de Homepage staat en wat daar aan gerelateerd is.
- Social media: afgelopen jaar was het hoogstwaarschijnlijk maar 1. Dat doen we omdat al onze lezers Nederlands kunnen lezen en niet iedereen Fries kan. Dubbeltalige berichten brengen het probleem met zich mee dat berichten vaak te lang worden, helemaal voor Twitter. Met betrekking tot reacties die we krijgen in het Fries op onze berichten. Dat zijn er per jaar hooguit 30 tot 40, dat is in verhouding heel weinig. Mochten deze reacties een antwoord nodig hebben van de gemeente, dan proberen we dat zoveel mogelijk ook in het Fries te doen. Maar soms komt het voor dat in een werkschift van het webcareteam niet iemand zit die goed genoeg Fries kan schrijven, op dat moment wordt het bericht in het Nederlands beantwoord.

Ambities

Daar waar passend zullen citaten in het Fries worden weergegeven. Als het bijvoorbeeld gaat om berichten m.b.t. Fries taalbeleid of de Friese cultuur of berichten aangaande de dorpen. Hier wordt een plan voor opgesteld in samenwerking met communicatie. Dit plan wordt onderdeel van de uitvoeringsnotitie.

11. Gebruik het Fries in de sociale media voor met name zaken die de 35 dorpen aangaan of het Stadsfries voor zaken die de stad aangaan (dubbeltalig kan natuurlijk ook).

Stand van zaken

Zie punt 10.

Ambities

Zie punt 10.

12. Maak de nieuwjaarswens en de uitnodiging voor de nieuwjaarsbijeenkomst meertalig.

Stand van zaken

De uitnodiging is in het Nederlands, de titel is in het Fries: "Noflike feestdagen".

Ambities

Met de afdeling communicatie wordt onderzocht of de gemeente de uitnodiging dubbeltalig of meertalig maken. Te beginnen in het Nederlands, Fries en Stadsfries.

Zichtbaarheid

13. Maak de taal zichtbaar in de eigen gebouwen door het aanbrengen van meertalige route-aanwijzingen, kamernamen en de taal in de aankleding van het gebouw.

Stand van zaken

- Bij de balies staan bordjes bij de medewerkers die Fries verstaan en spreken. Dit zijn bordjes met daarop "Praat mar Frysk".

- Op alle openbare toiletten in het stadhuis en het gemeentehuis zitten stickers met een Fries gedicht van het project “Wjerspegelje” van Leeuwarden City of Literature. Zie voor meer informatie: [Wjerspegelje](#) | [Weerspiegelen in Friesland](#) | [Friesland.nl](#)

Momenteel heeft de gemeente geen budget voor het aanbrengen van meertalige route-aanwijzingen, kamernamen en de taal in de aankleding van het gebouw.

Ambities

De zichtbaarheid van meertaligheid wordt onderdeel van de uitvoeringsnotitie.

14. Faciliteer en stimuleer nieuwe culturele initiatieven op het terrein van Fries en meertaligheid.

Stand van zaken

De gemeente faciliteert en stimuleert op diverse wijzen culturele initiatieven op het terrein van Fries en meertaligheid.

- Het gebruik van de Friese taal is een subsidiecriteria bij de regeling Kleine Producties Cultuur.
- De gemeente geeft de Rely Jorritsma Priis en de Piter Jelles Priis uit.
- De stadskunstenaar heeft een meertalige opdracht voor 2020, 2021 en 2022.
- In oktober 2019 is Leeuwarden toegelaten tot het Unesco Creatieve Cities Network als Leeuwarden-Fryslân City of Literature (zie punt 23).
- Er komt een literatuurbankje in gemeente Leeuwarden. Het bankje wordt ontwikkeld in samenwerking met City of Literature. Het literatuurbankje zal onder andere Friese/meertalige teksten/gedichten krijgen.

Ambities

De gemeente wil dit blijven doen. Er is geen apart budget om dit te doen en er zal elke keer gekeken moeten worden naar bestaande budgetten om dit van de grond te krijgen.

Gemeente als aanjager van meertaligheid

15. De vertegenwoordigers van de gemeente kunnen bij bijeenkomsten van bovengemeentelijke organisaties het gebruik van het Fries stimuleren en onderwerp van gesprek maken.

Stand van zaken

Bovengemeentelijke organisaties hebben eigen beleid. De gemeente kan het gebruik van het Fries meenemen als suggestie in haar rol als ambassadeur.

Ambities

Dit blijft hetzelfde.

16. De gemeente kan met gesubsidieerde organisaties zoals dbieb, Kunstkade, LEO, welzijn, etc. afspraken maken over het zichtbaar maken van de taal en het gebruiken van de taal in contact met hun doelgroep.

Stand van zaken

Er wordt momenteel niks over het gebruik van het Fries/meertaligheid opgenomen in de subsidieverplichtingen, behalve met organisaties die iets met het Fries/meertaligheid doen. Hierbij valt te denken aan de dbieb en de Afûk.

Ambities

De gemeente stelt zich op als ambassadeur voor het Fries bij gesubsidieerde instellingen en er kunnen maatafspraken met de gesubsidieerde instellingen worden gemaakt. Er wordt onderzocht of dit als subsidiecriteria opgenomen kan worden met ingang van 2022.

17. Geef bij werkbezoeken aan gemeentelijke instellingen en gesubsidieerde instellingen actief aandacht aan het taalbeleid als integraal onderdeel van het gemeentelijke beleid als geheel.

Stand van zaken

Hier is niks over bekend.

Ambities

Ibid punt 16. De gemeente stelt zich op als ambassadeur voor Fries en meertaligheid bij gesubsidieerde instellingen en er kunnen maatafspraken met de gesubsidieerde instellingen worden gemaakt.

18. Wees een verbinder voor meertalig onderwijs, breng onderwijskoepels, voorschools, primair en voortgezet onderwijs bij elkaar om samen te komen tot een betere plek voor het Fries in het onderwijs en de doorgaande leerlijn "van peuter tot student". Stimuleer de implementatie van het Fries/ meertalige profiel voor de IKC's en de drietalige scholen.

Stand van zaken

- Er heeft een gesprek plaatsgevonden in de LEJA (Leeuwarden Educatie Jeugd Agenda), waarin alle scholenkoepels van het basisonderwijs en kinderopvang organisaties zijn vertegenwoordigd. Middelbare scholen maken geen onderdeel uit van dit gremium. In dit gesprek stond Fries en meertalig onderwijs centraal. De scholenkoepels hebben aangegeven dat het Fries ervaren wordt als een verplicht vak. Het Fries blijft op deze manier een statisch vak. Wat de scholenkoepels interessant vinden is nadenken over niet Friestalig, maar meertalig onderwijs op een speelse manier, bijvoorbeeld in cultuureducatie. Op de scholen zijn namelijk legio van talen aanwezig.
- In Leeuwarden wordt in 2021 de kinderdichter van Leeuwarden verkozen. Dit is cultuureducatieaanbod van het Poëziepaleis voor de basisscholen. De kinderen krijgen dicht les van een dichter in de klas en zij maken zelfstandig een gedicht. Uiteindelijk wordt er een selectie gemaakt van de beste gedichten, deze kinderen dragen de gedichten voor op een podium en de winnaar wordt gekozen door een jury. Deze wedstrijd is in het Nederlands en Fries in de gemeente Leeuwarden.
- Leeuwarden-Fryslân City of Literature heeft een inventarisatie gemaakt van de initiatieven die er zijn op het gebied van leesbevordering in provincie Friesland. Op basis van de inventarisatie wil de organisatie educatieaanbod gaan ontwikkelen voor primair en voortgezet onderwijs.

Ambities

Er zou cultuureducatieaanbod ontwikkeld kunnen worden met als onderwerp meertaligheid. Hier moet een plan voor ontwikkeld worden.

19. Stimuleer de taal op het MBO door als gemeente in de rol van toekomstige werkgever aan te geven dat taal van waarde is voor goede dienstverlening. Wees een ambassadeur en verbindt de namen aan de bestaande projecten voor meer taal bij het MBO.

Stand van zaken

Hier is nog niks mee gebeurd.

Ambities

In gesprekken met het MBO is de gemeente Leeuwarden pleitbezorger voor het Fries voor de opleidingen die zich richten op beroepen in de zorg en creatieve beroepen.

20. Neem het gebruiken van het Fries op in het bestek (programma van eisen) voor het Sociaal Domein en sluit aan bij projecten die het taalbewustzijn onder medewerkers van het Sociaal Domein te vergroten.

Stand van zaken

In de bestekken voor de aanbieders binnen het Sociaal Domein is de eis opgenomen dat medewerkers het Fries tenminste passief beheersen. Daarnaast sluit de gemeente aan bij de campagne Taal yn de soarch (vanaf maart/april 2020) die het taalbewustzijn in zorgsituaties vergroot.

Ambities

Hier gaat de gemeente mee door.

21. Laat internationaal zien dat Leeuwarden een meertalige gemeente is, zoek verbinding met meertalige steden.

Stand van zaken

- Leeuwarden is in oktober 2019 na een succesvolle bidbookperiode toegelaten tot het UNESCO Creative Cities Network (UCCN) als Leeuwarden-Fryslân City of Literature. Deze titel wordt 'levenslang' behouden. Via dit netwerk zet Leeuwarden zichzelf op de kaart als meertalige gemeente. De gemeente heeft de organisatie een vierjarige opdracht verstrekt, waarbij internationalisering een groot onderdeel is van de opdracht.
- De gemeente heeft zelf nog geen stappen ondernomen om contact te leggen met Internationale meertalige steden. Hier heeft de gemeente ook geen visie op.

Ambities

De gemeente heeft als ambitie om internationalisering te bewerkstelligen ten eerste via Leeuwarden-Fryslân City of Literature. Een verdere visie op internationalisering zou ontwikkeld kunnen worden in een later stadium.

22. Met City of Literature ligt er een mooie kans voor de gemeente om meertaligheid in de gemeente te laten zien. Heb en houdt aandacht voor die meertaligheid, Friestalige literatuur, de Friese verhalencultuur en beeldcultuur en laat dat zien in de programmering.

Stand van zaken

Leeuwarden-Fryslân City of Literature is bezig met het tweede jaar. In hun programmering staan de volgende programmalijnen centraal: leesbevordering, innovatie, professionalisering en internationalisering. Voor de volledige programmering wordt verwezen naar de organisatie.

Ambities

De gemeente heeft het voornemen om de opdracht te blijven verstrekken en dit onderdeel te maken van het volgende collegeprogramma.

2. Overig advies Werkgroep Frysk (2019)

2.1 Advies welke op termijn opgepakt kan worden mits het past binnen het dan geldende beleid en het financiële kader

Deel 1. Advies binnen de gestelde vraag door de raad		Advies
1. Frysk in de gemeentelijke organisatie		
Advies communicatie		
	1.	Stel de samenvattingen van beleidsnota's in het Fries op.
2. Sichtberens		
Advies zichtbaarheid van het Fries		
	2.	Maak de taal zichtbaar in de eigen gebouwen door het aanbrengen meertalige route-aanwijzingen, kamernamen en de taal in de aankleding van het gebouw.
	3.	Maak de taal zichtbaar op het eigen wagenpark.
	4.	Gebruik het Fries en/of het Stadsfries bij informatieborden van kunstuitingen van de gemeente.
	5.	Maak de informatie borden 'Wij werken aan' dubbeltalig met "Wy wurkje oan".

	6.	Maak straatnaambordjes tweetalig bij vervanging, om te beginnen bij de binnenstad.
	7.	Maak bij de uitbreiding van de stad en de dorpen de straatnamen Friestalig in de dorpen en tweetalig in de stad.

2.2 Aanbevelingen die niet worden opgepakt

Deel 1. Advies binnen de gestelde vraag door de raad		advies
1. Frysk in de gemeentelijke organisatie		
Advies personeelsbeleid	1.	Neem in het personeelsbeleid als strategisch doel op dat alle medewerkers het Fries passief beheersen en het actief gebruiken hiervan door collega's en inwoners wordt gewaardeerd.
	2.	Neem het Fries verstaan of welwillend zijn om het te leren, standaard op als eis voor beleidsmatige functies.
	3.	Zoek de samenwerking met taalambtenaren van andere gemeenten om met elkaar gezamenlijk taalbeleid of projecten uit te voeren en de kosten daarvan gezamenlijk te dragen
Advies formatie		
	4.	Breidt de formatie van 0,3 fte in 2020 in de jaren daarna uit met 1fte structureel, om een inhaalslag te maken met het Fries en de meertaligheid in de gemeente.
	5.	Stel het budget voor het Fries taalbeleid vast op basis van het aantal inwoners net zoals Littenseradiel dit deed.
Advies communicatie		
	6.	Laat in huis-aan-huis bladen het Fries en het Stadsfries zien in de titels en de citaten.
	7.	Verstuur de persberichten in twee talen met name als het onderwerp de dorpen aangaat.
2. Sichtberens		
Advies zichtbaarheid van het Fries	8.	Laat zien dat Leeuwarden een dubbeltalige stad is door de tweetalige gemeentenaam "Leeuwarden-Ljouwert" officieel vast te laten leggen in de Gemeentewet.

	9.	Stimuleer kunstenaars die in opdracht van de gemeente werken aan kunst in de openbare ruimte, om het (Stads) Fries te laten zien.
3. Gemeente als meertalige aanjager		
Advies voorbeeld en aanjager voor meertaligheid		
	10.	In opdracht van de provincie Friesland wordt een onderzoek uitgevoerd naar de economische waarde van het Fries. Geef in de communicatie naar bedrijven aandacht voor de resultaten van dit onderzoek die in het voorjaar van 2020 verwacht wordt door dit op te nemen in een nieuwsbrief of door speciale aandacht hiervoor op bedrijvencontactdagen.
Deel 2: Advies deel 2: extra aanbevelingen buiten de vraag.		
Onderwijs	11.	Stimuleer les- en voorleesactiviteiten van ouderen met jeugd in bijvoorbeeld buurtcentra.
Sociaal leven	13.	Maak afspraken met BV Sport over de zichtbaarheid van de taal in sportaccommodaties zoals zwembaden en sporthallen.
	14.	De gemeente kan een aanbod doen aan nieuwkomers in de gemeente voor de inburgeraars; het Friesland College kan een workshop Nijkommers in Fryslân bieden. Een eerste aanraking met het Fries en meertaligheid om de integratie met name in de dorpen te bevorderen.
Economisch leven	15.	De gemeente kan de ondernemers en bedrijven stimuleren tot bewust taalbeleid (Fries, Nederlands, migrantentalen, Engels). A. mondeling in het eigen bedrijf, d.w.z. op de werkvloer en in contact met de leveranciers/ klanten; B. schriftelijke en mondeling in reclame-uitingen; opschriften op verpakkingen en de zichtbaarheid op de gevel, op vlaggen en banners, op de website; de bedrijven met de goede voorbeelden kunnen met de anderen in overleg komen over de extra aandacht en omzet die daardoor tot stand komt.
	16.	In het kader van Legacy 2018 en de voorbereiding op Galway 2020 kan de gemeente de ondernemersvereniging uitnodigen voor een werkbezoek aan Galway.

3. Nieuwe Wurkgroep Frysk

In 2020 is een nieuwe Wurkgroep Frysk geïnstalleerd. De Wurkgroep Frysk bestaat uit de volgende partijen: docentonderzoeker kunsteducatie en meertaligheid NHL Stenden Hogeschool (voorzitter), drie externe leden: Europeesk Buro foar Lytse Talen (EBLT), voormalig lector Fries en meertaligheid, een vertegenwoordiger van het Stadsfries; drie interne leden: een medewerker klantcontact, een adviseur communicatie en een beleidsadviseur van de gemeente Leeuwarden.

De Wurkgroep adviseert het College en de gemeenteraad over:

1. Het gemeentelijk taalbeleid in relatie tot dat van de provincie en andere gemeenten in Fryslân;
2. Het interne taalbeleid van de gemeente Leeuwarden.

De werkgroep bewaakt de voortgang van het huidige taalbeleid en adviseert waar nodig over de implementatie ervan. De werkgroep wil verbinding maken met organisaties in de gemeente en het draagvlak in de gemeentelijke organisatie vergroten. De werkgroep adviseert bij de voorbereiding van het toekomstige taalbeleid van de volgende collegeperiode (2022-2026) en bij het actualiseren van het bestaande taalbeleid en/of het opstellen van een nieuw taalbeleidsplan. De nadruk ligt op het beleid voor Fries met aandacht voor het Leewadders en meertaligheid in de gemeente. Zoekt waar mogelijk inspirerende voorbeelden uit binnen- en buitenland.

Elk Wurkgroeplid vertegenwoordigt een andere invalshoek op het beleid ten aanzien van het Frysk, Leewadders en meertaligheid. Daarom zal elk Wurkgroeplid ook gevraagd worden om met die blik bij te dragen aan het advies van de Wurkgroep.